

Stik gozdarstva z javnostjo na primeru gozdnega rezervata Črni kal

Bojan POČKAR*

NAMESTO UVODA

Časi, ko so gozdarji zadovoljevali le potrebe po lesu, so dokončno minili. Prav tako so minili tudi časi, ko so bili z gozdom sarni in se v njihov ceh ni smel nihče vtikati. Živimo na določeni stopnji človeškega razvoja, ko se ne smemo več ukvarjati samo s kubičnim metrom kot proizvodom iz gozda, ampak moramo upoštevati tudi družbeni vidik. Skupaj z nami mora tudi družba odločati, kaj hočemo od gozda v prihodnosti.

RAZŠIRJENE POTREBE

Gozd danes ne sme zadovoljevati samo proizvodne vloge, ampak tudi varovalno, hidrološko, estetsko in ostale okoljetvorne in kulturno pogojene vloge. Družba danes zahteva čisto, zdravo okolje, pitno vodo, rekreacijo v gozdu, zanima jo tudi, kaj se dogaja z gozdom in v njem. Naša naloga pa je, da gospodarimo z gozdom resnično večnamensko in to tako, da širša družba lahko spremlja naše delo, to pa seveda zahteva mnogo več znanja in izpopolnjevanja na različnih mejnih področjih gozdarstva. Ena izmed dejavnosti, na katero smo do sedaj preveč pozabljali, je vsekakor stik z javnostjo. Pokazati in povedati ljudem, kako raste gozd, zakaj je tako pester in različen, prav gotovo ni lahka naloga.

STIK Z JAVNOSTJO

Obveščanje in dialog z javnostjo sta nalogi, ki nas gozdarje še čakata. Stik z javnostjo lahko pojmujeemo zelo široko, prav tako je tudi pristop k temu lahko zelo

različen. Glavna naloga pa je osvetliti in izobraziti ljudi o delovanju gozdnega ekosistema, pa naj jih vodimo po gozdnih učnih poteh, seznanjamo z rastjo gozda v zaostrenih razmerah, pokažemo ostanke pragozdov, posebnosti v gozdu ali pa poskušamo posnemati delovanje gozda z gozdnimi učnimi ali posterskimi predstavitvami.

NAMEN DIALOGA Z JAVNOSTJO

Ta je prav gotovo predstaviti svoje delo, se znebiti cehovskih spon, kajti le tako bo naše delo kakovostnejše in družba ga bo znala ceniti.

NAŠI GOZDNI REZERVATI

Eden izmed načinov stika z javnostjo je tudi predstavitev gozdnih rezervatov, še posebej tistih, ki so blizu javnemu dogajanju in v katerih se občasno ali pogosto zadržujejo ljudje.

Novo gozdne rezervate (prej so to že bili ostanki pragozdov) so v Sloveniji začeli snovati leta 1973. Izločene gozdne rezervate so načrtno prepustili nemotenemu naravnemu razvoju – tako naj bi sukcesijsko prešli v pragozdno stanje. Danes imamo v Sloveniji sistematično mrežo gozdnih rezervatov, ki predstavljajo njeno rastiščno in podnebno pestrost. 167 rezervatov s površino 9040 ha ima predvsem znanstveno-raziskovalni in hkrati tudi splošno kulturni pomen.

V rezervatih so prepovedane vse gospodarske, rekreacijske, raziskovalne in ostale dejavnosti, ki bi kakorkoli spreminjale naravno stanje in vplivale na nemoten naravni razvoj. Gozdni rezervat osnovno opremi, upravlja in vzdržuje gozdnogospodarska organizacija s tega območja. Zaradi raziskovalne in pedagoške vloge pa pri varovanju rezervatov sodelujeta Biotehniška fakul-

* B. P., dipl. inž. gozd., Biotehniška fakulteta, VTOZD za gozdarstvo, 61000 Ljubljana, Večna pot 83, YU

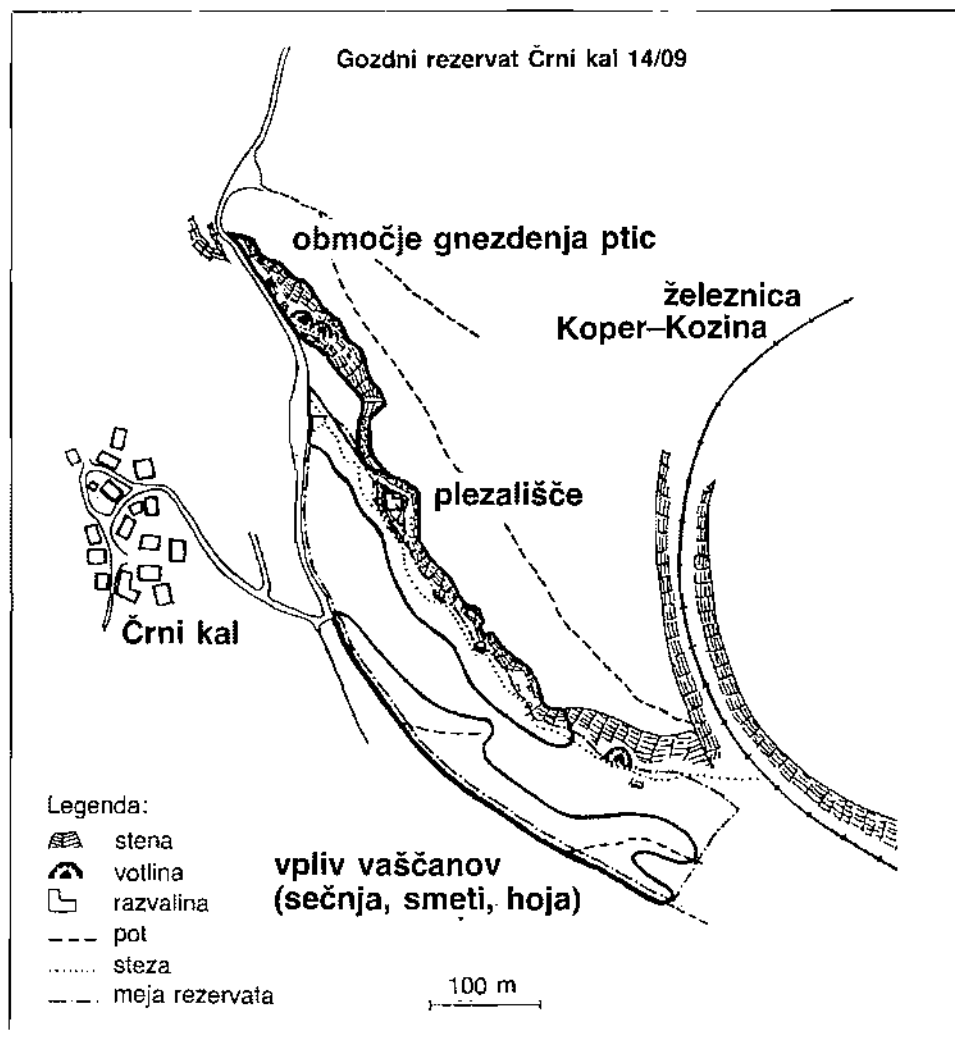
teta in Inštitut za gozdno in lesno gospodarstvo.

PRIMER GOZDNEGA REZERVATA ČRNI KAL

Gozdni rezervat Črni kal je eden izmed štirinajstih gozdnih rezervatov kraškega gozdnega območja. Leži prav pod robom črnokalske prelomnice, na prehodu med kraškim apnencem in istrskim flišem. Namenjen je preučevanju sukcesijskega razvoja na rastišču *Quercus pubescentis* – *Carpinetum orientalis* in zavarovanju nekaterih rastlinskih vrst (*Quercus ilex*, *Phillyrea*

latifolia – zelenika). Meri 7 ha, nadmorska višina je 300 do 500 m, lega je jugozahodna, nagib pobočja je okoli 30 stopinj. Zaradi meje med apnencem in flišem so talne razmere v rezervatu zelo pestre, prav tako pestro je tudi rastje, po sestavi in razvoju.

Spodnjo polovico rezervata, predvsem na flišu, pokriva odrasel gozd črnega bora, ki se tudi bujno pomlajuje. Zgornji del rezervata porašča avtohtono rastje, in sicer hrast puhavec, črni gaber in mali jesen, ki uspevajo na skromnih, plitvih ileh na apnencu. Na robovih rezervata najdemo tudi robinijo in manjše melišče, kjer rastejo črni in kraški gaber ter mali jesen. Črničevje (*Q. ilex*),

katerega zaščiti je rezervat tudi namenjen, pa raste raztreseno po razpokah v steni, torej zunaj meje rezervata. Črnokalska prelomnica omogoča preživetje mnogim ptičjim vrstam, ki zavzemajo vrh prehranjevalne verige (navadna postovka, krokra, na širšem območju tudi velika uharica in planinski orel). Nekatere izmed teh ptic tudi gnezdijo tu, so redke ter zelo občutljive na človekove vplive.

Rekreacijska raba

V steni črnokalskega preloma se je v zadnjih letih razvilo eno izmed najbolj obiskanih športnih plezališč v Sloveniji. Začetki segajo v zgodnja osemdeseta leta, ko so obalni plezalci »odkrili« to steno in začeli po njej plezati. Z razvojem prostega plezanja je postajal Črni kal vse bolj priljubljeno mesto za trening vseh slovenskih alpinistov. Danes, ko je prosto plezanje zelo priljubljeno, je tudi Črni kal vse bolj obiskan. Tu plezajo vse leto, razen v poletnih treh mesecih, ko je prevročje. Spomladi in jeseni se ob lepem vremenu zbere pisana množica plezalcev in njihovih spremljevalcev, dostikrat jih je več kot sto. V hladnih zimskih mesecih pa tam trenirajo samo najboljši, vseeno pa ni nobena redkost, če hladno januarsko nedeljo tam srečamo dvajset plezalcev.

Problematika

Prisotnost plezalcev je občutna tudi v gozdnem rezervatu. Čeprav je stena tudi njegova meja, pa je zaradi plezalcev »ogrožena« tretjina rezervata (2,5 ha). Negativni vplivi so predvsem: množična hoja po severnem in severozahodnem delu rezervata, človeški iztrebki, posekano drevje tik ob plezališču, bori s poškodovanim lubjem od vrvi in deloma tudi smeti (teh zadnji čas, po zaslugi plezalcev samih skorajda ni).

Drugi problem je, da skoraj nobeden izmed plezalcev ne ve za gozdni rezervat zaradi izredno slabe označbe – edina tabla je že nekaj let polomljena. Od plezalcev, ki nimajo nič skupnega z gozdarstvom, pa ni stvarno pričakovati, da bodo vedeli, kaj pomenijo modre črte na drevju, še posebej, če so te zelo redke. Majhno območje rezervata pa sploh ni označeno.

Vloga gozdarstva

Kje je zdaj vloga gozdarstva oziroma kaj storiti? Pustiti stvari takšne, kot so – pustiti ljudi, ki tja zahajajo, popolnoma neobveščene še naprej, čeprav ogrožajo del rezervata in avtohtono živalstvo? Ali pa se dinamično prilagoditi razmeram, torej stopiti v akcijo, dopolniti namen rezervata, z ustreznimi ukrepi pa obvestiti obiskovalce in tako: zaščititi rezervat oziroma ohraniti njegov osnovni namen ter uporabiti rezervat kot objekt za seznanjanje širših množic z gozdnim ekosistemom? Vsekakor bi bilo to edina sprejemljiva poteza, saj bi uresničili poučno vlogo gozda in hkrati propagirali gozdarstvo kot stroko, ki gospodari sonaravno z živim in dinamičnim gozdnim ekosistemom.

Praktična rešitev

Prvotno določene namene rezervata (proučevanje sukcesijskega razvoja, varovanje nekaterih rastlinskih vrst) je treba dopolniti z rekreacijskimi cilji, proučevanjem človekovega vpliva na ekosistem in varovanjem nekaterih živalskih vrst. Zaradi velikega obiska plezališča (ta bo zaradi vse večje priljubljenosti prostega plezanja verjetno še večji), bi bilo treba območje rezervata razdeliti na območje rekreacijske rabe, območje varovanja ptičjih gnezdišč in območje ohranjanja naravnega razvoja gozda. Vsako območje bi imelo poseben režim. Rezervat je treba dodatno opremiti, in sicer z boljšim označenjem mej rezervata, označenjem mejnega območja, predstaviti s tablami, na najbolj vidno mesto pa je treba postaviti »poučno« tablo, ki bo predstavljala rezervat kot celoto, njegov namen, diferenciran režim, rastlinstvo in živalstvo. Ta tabla bi imela obvestilni in poučni namen. K dodatni opremiti rezervata bi prav tako sodila tudi ureditev osnovne infrastrukture, predvsem v rekreacijskem delu rezervata (steze, poljsko stranišče, prometni dostop, parkirišče).

Večnamenskost

Taka rešitev bi bila optimalna za vse vloge, ki naj bi jih v prihodnosti zadovoljeval rezervat Črni kal. Vse to bi prav gotovo

pomenilo učinkovito popularizacijo gozdarstva in dela, ki ga gozdarji opravljajo. Tak pristop k urejanju rezervata pa bi pomenil nekaj novega v gozdarski praksi pri dialogu z javnostjo. Z majhnim posegom bi rekreacijski in naravovarstveni funkciji dodali še poučno in tako posredovali ljudem potrebno kulturno širino, ki je še kako nujna za sožitje človeka z naravo. Mislim, da bi bili

alpinisti oz. plezalci zaradi stoletnega izročila naravoslovnih, estetskih in etičnih naglajen še najbolj dovzetni za take stvari.

Sicer pa je že čas, da ob naraščajočih potrebah po okoljetovornih in kulturno pogojenih vlogah gozda začnemo temu ustrezno tudi gospodariti. Strah pred lastnimi slabostmi pa moramo premagati z boljšim in strokovnejšim delom.

Oxf.: 907.2

Gorsko kolesarjenje – izziv za gozdarje?

Jernej STRITIH*

V zadnjih letih se v zahodni Evropi razvija cela vrsta novih športov oziroma oblik rekreacije, ki v veliki meri temeljijo na visoki tehnologiji, hkrati pa se želijo približati naravi. Sem sodijo: prosto plezanje, jadranje s padali, deskanje na snegu in gorsko kolesarjenje. Razvoj teh športov izredno hitro širi tržišče športne opreme in rekreacijske ponudbe, mnogo ljudi spodbuja k intenzivnejšemu stiku z naravo, ob tem pa odpira nove rabe mnogih delov prostora in s tem tudi nove spore med uporabniki. Iz zahodnoevropskih dežel je že slišati glasove o nezdržljivosti gorskega kolesarstva in planinstva, marsikje opazamo nasprotja med varstvom narave in prostim plezanjem itd. Z vidika gozdarjev so gotovo najbolj »zanimiva« gorska kolesa.

GORSKO KOLO

Gorsko kolo (mountain byke) je izdelano tako, da omogoča vožnjo po vsakem zemljišču, če je to fizično mogoče. Tehta okrog petnajst kilogramov, navadno ima osemnajst prestav (pri najnižji je sprednja veržnica manjša od zadnje), sprednje veržnice so rahlo ovalne, tako da omogočajo najboljše izkoristek momenta pedal, krmilo je široko, da omogoča dobro ravnotežje pri

nizkih hitrostih, zavore so zelo kakovostne, kolesa in okvir so manjši kot pri običajnih kolesih, gume pa širše. Vse to in še cela vrsta drugih podrobnosti res omogoča marsikaj.

Če se hočete utruditi, je dovolj ura vožnje po bližnjih gozdovih. Poleg tega je zrak tam čistejši in okolje lepše. Lastnikom gorskih koles ni treba nabirati kilometrov asfalta med avtomobili.

NEGATIVNI VPLIVI

Gorsko kolesarjenje lahko različno negativno vpliva na okolje. Predvsem so to mehanske poškodbe okolja, vznemirjanje živalstva in nasprotja med različnimi uporabniki prostora. Mehanske poškodbe nastajajo predvsem pri vožnji zunaj poti, ko lahko pride do zbivanja tal, trganja ruše, uničevanja podrasti in poškodb korenin. Najhujši spori med uporabniki doslej pa so bili na planinskih poteh, saj pogosti kolesarji povsem pokvarijo doživetje pešcem. Vendar je negativne vplive s pravimi ukrepi mogoče zmanjšati na minimum.

Posebej pomembna je naravovarstvena vzgoja gorskih kolesarjev. Pri tem je treba vnaprej izhajati iz želje po stiku z neokrnjeno naravo, ki jo ima vsak, ki kupi gorsko kolo. Pri takih ljudeh pa ne bi smeli imeti težav z vcepljanjem določene »kulture«, katere temeljna točka bi morala biti: »Kolo

* J. S., dipl. inž. gozdc., Biotehniška fakulteta, VTOZD za gozdarstvo, 61000 Ljubljana, Večna pot 83, YU